

Inleiding

Tijdens de eeuwige zomer van 2018 zwom ik hier, Reinoud, in het buitenbad van de Nieuwe Hateboer. Dit bad werd geopend op 17 maart 1974 als het Openluchtzwembad 'De Hateboer'. De naam komt van een historisch gebied dat hier was gelegen en dat omringd werd door wallen en grachten. Een deel van dit complex is nog bewaard gebleven en behoort nu tot het natuurgebied de Schwienswei.

Het bad werd in 1995 volledig hernieuwd en werd op 23 september van dat jaar officieel heropend onder de nieuwe naam.

Zwembad 'De Nieuwe Hateboer' bestaat uit vijf zwembaden. Binnen bevinden zich een recreatiebad, een doelgroepenbad en een wedstrijdabad. Verder zijn er twee buitenbaden en is er een ligweide aanwezig. Ook is er een horecagelegenheid te vinden.

Gelegen naast de Schwienswei ligt het complex 'de Nieuwe Hateboer' al van verre te zien.

Schwienswei wordt als volgt verklaard: weide toebehorende aan een zekere Goswin. In het Sittards dialect is *sjwien* Goswin. Reeds in 1496 wordt de Schwiensweij in de stukken genoemd.

Vroeger heette dit 'Nateboer', 'boer' is een etymologische verbastering van 'broek'. Gegolfde

muren vallen het eerst op, ten teken dat hier een zwembad is. Er is ruime parkeergelegenheid op het voormalige Cios-terrein. Via een draaideur komen we binnen en zetten we ons op turquoise kuipstoeltjes. We zien de bekende mini-tegeltjes, ditmaal licht blauw afgewisseld met turquoise zonder enig patroon. We mogen naar binnen en kleden ons om. Lopen het gedeelte van het recreatiebad binnen en dalen de trap af het zwembad in. Overal lichtblauwe tegeltjes afgezet met donkerblauw, die weer geaccentueerd worden door turquoise tegeltjes. Rond en tussen de baden witte tegeltjes geaccentueerd met donkerblauw. Op naar het wedstrijdbad, groot en diep. Overal weer dezelfde tegeltjes. Lichtblauw afgewisseld met enkele tinten donkerblauw. Aan de muur hangt in ledlampen de datum en de tijd. Verderop hangt de secondeklok, beter zichtbaar voor de recreant. In de hoek een verdwaalde analoge klok en een witte met vier rode strepen reddingsboei. De overkapping is gemaakt van grote houten balken en het geheel is opgetrokken uit typische lichtbeige bakstenen die ik nog nergens ooit heb gezien. De golven in de buitenmuur zijn betegeld. Hierboven kruiskozijsen zoals men dat in de Maaslandse renaissance zou zeggen. Er schijnt een fletse midwinterzon doorheen. Het doelgroepenbad is gesloten. Daar is het vaak

lekker warm. De badmeesters en badmeesteressen dragen een donkerblauw kort broekje met een wit T-shirt waarop in rode letters geborduurd en gedrukt op staat: 'de Nieuwe Hateboer'.

Het buitenbad is een vierkant bad van 1,20m diep met witte en blauwe tegeltjes in een bepaald niet nader te preciseren patroon, omringd door grote bomen die voor veel schaduw zorgen. De geur van sigarettenrook. Ik ga erna toe om af te koelen en mijn gedachten wat rust te geven. Vanochtend ben ik, zoals gebruikelijk, weer naar het Gouvernement in Maastricht gegaan. De omroepster riep: Arriva heet u welkom in de trein naar Maastricht-Randwyck. Deze trein zal nog stoppen te Geleen-Lutterade, Beek-Elsoo, Bunde, Maastricht en heeft als eindbestemming Maastricht-Randwyck. Wij wensen u een goede reis. Uitstappen rechts.

1.

De Franse taalgrens raakt een stukje van het Nederlands territorium in Maastricht. Volgens de 'Alde Caerte'- het tweetalig stadscharter – verandert het Maaswater halverwege de Servaasbrug van nationaliteit. Zo staat het in artikel XIX: *'l'eau de la Meuse d'en hau' jusques au milieu du pont est entièrement à l'évêque...* (de bisschop van Franstalig Luik); *'ende van 't midden*

der brugge nederwaerts, is het voorseyde water al des hertoghs' (die van Nederlands Brabant). Maastricht heeft een eeuwenlange ervaring in het dienen van twee Heren. De menging van Romaans en Germaans heeft de stad en streek gestempeld. Dit klinkt mee in de talen die er gesproken worden, maar blijkt uit on-Nederlands lijkende variaties in denken en doen. 'Bourgondisch' wordt dit wel genoemd.

Een gouvernement aan de Maas / Fred van Leeuwen, Maastricht (1999)

Toen na de Franse Tijd Willem I koning werd, is de eerste burgerlijke provinciegouverneur benoemd. Pas na de scheiding van Nederland en België bleef, net zoals in heel België, de oude titel gouverneur in zwang. Een exacte reden voor de Limburgse uitzondering is nauwelijks te geven. Voor 'Hollanders' en andere vreemdelingen heeft zo'n Frans woord gouverneur een autoritaire bijklank voor Limburgers in het geheel niet. Wie naar het 'Gouvernement' gaat en van zijn 'gouverneur' spreekt, geeft daarmee slechts een zelfs warme aanduiding van zijn gevoel van eigenheid van provincie en burgers. Het gaat dus over 'anders zijn'. Wellicht moet nu het woord 'chauvinisme' vallen als kenmerk voor Maastrichtenaar en Limburger.

Het Gouvernement was een megalomaan gebouw waar je de weg kwijtraakt bestaande uit drie torens en talloze verdiepingen uitgevoerd in Portugees wit marmer met marmeren trappen.

Cultuur zit op afdeling K3, 3de verdieping boven het Papenwater en voor een gedeelte op afdeling M3.

Het Prandium (kantine) bestaat vooral uit geplastificeerde tafeltjes en plastic stoelen.

Aan de wanden zijn zogenaamde cabines met gifgroene banken waar iets wat intern moet blijven besproken kan worden. Verder valt het grote terras op.

Bij binnenkomst zien we twee grote marmeren beelden. Deze 18e eeuwse marmeren figuren staan in de Centrale hal. Ze zijn waarschijnlijk vanuit Luik in Maastricht terecht gekomen en sierden de entree van het classicistische

Gouvernementspaleis, dat vanaf 1777 door architect aannemer Mathias Soiron de Jonge is gebouwd en omstreeks 1860 uitgebreid.

Verder staan er in het trappenhuis heren en dameszitbanken en is de ingang versierd met een grote kerstboom met lichtjes natuurlijk. Je komt alleen maar binnen met een pasje.

In het Limburgs Gouvernement zetelen Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de gouverneur. Limburg is de enige provincie in Nederland waar de commissaris van de Koning officieus wordt aangeduid als gouverneur, een erfenis uit de tijd van de militaire gouverneurs van Maastricht. Tot 1986 zetelde het provinciebestuur in het Oud Gouvernement in de binnenstad van Maastricht. Het gebouw in Randwyck werd in 1986 feestelijk geopend door koningin Beatrix. Het gouvernement is onder andere bekend geworden vanwege de Europese Raad in 1991 en het daarop volgende tekenen van het Verdrag van Maastricht op 7 februari 1992.

Het gebouw is gelegen in de uiterwaarden van de rivier de Maas in de Maastrichtse kantorenwijk Randwyck op een plek waar eertijds het vestingwerk Randwyck was gelegen. Het bestuursgedeelte van het Gouvernement ligt op een eilandje in de Maas, het Sint-Pieterseiland geheten. De Maasarm tussen de beide bouwdelen heet Papenwater.

Het gouvernement werd gebouwd in jaren 1980 naar een ontwerp van architect Gerard Snelder in samenwerking met Architecten BNA. Snelders koos voor een sterke geleding van het gebouw in haaks op elkaar staande kantoorvleugels, met

elkaar verbonden door middel van trappenhuizen (van buitenaf herkenbaar aan de puntdaken). De 18 bouwblokken, die naar hoogte naar de Maas toe afnemen, zijn gedekt met lessenaar daken en hebben een betonskelet dat opgevuld is met baksteen. Deze typisch Maastrichtse bouwwijze verwijst naar de lokale Maaslandse renaissance bouwstijl.

De Genius loci, de geest van de bouwplaats, is tegelijkertijd inspiratie en dwingeland. Bouwen begint met het zoeken van een plek. Voor het nieuwe gouvernement in Maastricht was dit niet zo eenvoudig. Het Gezag voelt zich traditioneel het best op zijn plaats in het centrum van een stad. Nu is Maastrichts' kern, zoals alle vestingsteden, dicht bebouwd. Bovendien was het niet de bedoeling van de bouwheer de benodigde volumes op te stapelen tot een 'toren van gezag', zoals elders niet ongebruikelijk is, maar uit te spreiden via lage elementen, die eerder verwelkomend werken dan imponeren. Het nieuwe gouvernement moest niet lijken op een paleis maar liever op een woonwijk. Een stuk van de winterbedding van de Maas bleek een ideale locatie voor het nieuwe gouvernement. Het ligt er niet echt ver van het centrum en sluit als het ware met een flink tot dantoe ontbrekend

segment de cirkel van de overwegend oude stadskern aan weerszijden van de Maas. Het bleek de ideale manier om de hapering van de door het bruggenhoofd beperkte bebouwing om te vormen tot een visuele eenheid van de oude cirkelstad op beide oevers. Een kunstmatig eiland, overbrugd door het gebouw was de avontuurlijke oplossing.

Er is zelfs een stuk natuur overgelaten aan de natuur en een familie Konik paarden die hun eigen tuinlieden zijn. Verder geeft de uitnodigende diversiteit, waarmee de bouwvolumes gegroepeerd zijn, tal van inhammen en microklimaatjes, waar de tuin- en landschapsarchitect W. Snelder zijn gang kon gaan. Hij verzoon van alles, waaronder een moerastuin. Ook interieurs van dit gouvernement kunnen alleen in figuurlijke zin 'vorstelijk' worden genoemd en dit geldt dan zeker voor 'ceremoniële ruimten' als de vergaderzaal der Staten en daaronder de Feestzaal. Dit bestuursdeel wordt ontsloten door een eigen ingangspartij, die opmerkelijk afwijkt van de vierkant-zakelijke hoofdingang van het 'kantoorgedeelte'. Je stapt er namelijk door een monumentale en complete cirkel.

Het naast elkaar plaatsen van huis-achtige volumes gebeurde met eenzelfde, lichte

onregelmatigheid, die tot straten aaneengeschakelde huiswanden in de oude binnenstad zo'n levend ritme geven. Het daardoor terloops ontstane silhouet wordt beklemtoond en verlevendigd door een viertal op torentjes lijkende groeperingen van rijzige, rechthoekige volumes, die zeer schuin bedaaft zijn en rijmen met de dakhellingen van de omringende bebouwing. Wie om het gebouw heen loopt en binnen gaat, is bezig aan een avontuur.

Aan de noordoostkant van het gebouw, bij de entree aan de Limburglaan, staat een fontein met een bronzen sculptuur van Wil Snelder (broer van de architect) uit 1985. In de tuin van het Gouvernement staat langs de Maas het betonnen Old Hickory monument van Appie Drielsma uit 1994, ter herinnering aan de Amerikaanse 117e divisie, de 'Old Hickory', die Maastricht op 14 september 1944 bevrijdde.

'Een van de meest in het oog springende ruimten die het Gouvernement, oftewel het eiland in de Maas, herbergt is de Statenzaal. Een zuiver meetkundige samenstelling van lijnen en vormen, ontleend aan Arabische en Islamitische motieven, geeft hier een perfect harmonisch ritme en lijnenspel te zien. In de Statenzaal komen de leden van de Provinciale Staten van Limburg gemiddeld

een keer per maand in openbare vergadering
bijeën.’

‘De onder de Statenzaal liggende Feestzaal is qua vormgeving vrijwel identiek aan de Statenzaal. Het lijnenspel is ook hier consequent volgehouden en loopt zelfs door in de bestrating van het terras aan de Maaszijde van de zaal. De plafonds van beide zalen zijn niet verankerd in de wanden. De wapening van het plafond loopt constructief door alle ribben, waardoor deze als het ware zelfdragend wordt. Dit geheel rust los op de wanden. Al spoedig na de ingebruikneming van het Gouvernement bleek dit gebouw ook vele andere functies te kunnen vervullen dan die van vergader- en werkplek. Tal van ontmoetingen en activiteiten waarbij de Provincie op enigerlei wijze is betrokken, vinden er plaats: het uitreiken van prijzen op het gebied van cultuur, sport, literatuur en economie, symposia, congressen, academische zittingen en ontvangsten van gezelschappen uit de eigen provincie en daarbuiten, in toenemende mate internationaal samengesteld.’

‘Onbetwist hoogtepunt is stellig de vergadering van de Europese Raad op 9 en 10 december 1991 in de Feestzaal. Ten tijde van het Nederlands voorzitterschap van deze Raad, ontvingen premier